

Dhimitër Miti

BIBLIOTEKA

E

SHTETIT

82H.323

M 85

GJIROKASTËR

**NATA
E
BARDHË**

tregime

SH-32

M 85

Dhimitër
Miti

Redaktor
MIRANDA KOBRA

Nata e bardhë

Nata
e
bardhë

tregime

SHTËPIA BOTUESE
«NAIM FRASHËRI

Nata e bardhë

Ndërsa përgatitja, darkën për shokët dhe gdhëndja një lugë me bilbil në dru panje, nga mendja nuk më hiqej një grindje që kishim bërë ne me Stefon, brigadierin e blegtorisë. E ç'nuk i bëra Stefos atë ditë. Më dukej se e kisha përpara dhe ia numëroja të gjitha. E pyesja dhe përgjigjesha kur më pyeste ai (të gjitha këto, të kuptohemi, ndodhnin në mendjen time), dhe i lëshohesha përsëri me tërbim. Grindja e vërtetë me të kishte ndodhur pak ditë më parë. Ai kishte dhënë urdhër që ne të zbritnim dhentë poshtë në mes të nëntorit. E pleqëruam urdhrin e tij dhe vendosëm të mos zbritnim poshtë, sepse mali kishte ende bar të mirë. Kështu kursenim edhe hasëllet, që ndonjëherë na i mbillnin më pak nga ç'duhej. Pastaj vajti dava e gjatë, me letra dhe me zënka të tjera, po ne nuk lëshuam pe nga jona. Kur lindën shqerrat e para, u ndez sherri më keq. Atëherë Stefoja dërgoi ur-

dhër tjetër me shkrim. Përgjigjen prej nesh nuk e donte me fjalë. Në atë letër ai kishte shkruar disa herë fjalën «përndryshe» dhe dukej sheshit se po na kërcënonte. Braçja, kryebariu i kopesë sonë, na e lexoi me zë letrën e tij, po ne përsëri nuk lëshuam pe nga jona.

E pra, të gjithë grindjen me të unë e përsërita me mendjen time atë ditë, sikur ta kisha edhe atë vetë përpara. Eh, Stefo, ia bëra pastaj i lodhur dhe lashë drurin e panjës mënjanë. M'u duk se bashkë me drurin e panjës lashë edhe zënkën me Stefan.

Mali po ulte hijen poshtë, siç ul streha e kapelës hijen mbi fytyrë. Prita sa hija vajti deri të një shenjë që e dinim ne dhe mbajta vesh. Kishin filluar të zbritnin dhentë. Dukej sikur nga mali nuk po zbriste një kope me dhen por ortek dëbore. Dëgjoja zbritjen e kopesë dhe kënaqesha me zhurmën e dashur, që e shkaktonte vetëm ajo. Eh, Stefo, ia bëra përsëri dhe pshe-rëtiva thellë.

I hodha një krah dru zjarrit dhe lëviza pak. Këmbët po më mërdhinin si për dëborë. Kopeja po futej në vathë, ndërsa Braçja me Llazin erdhën pranë zjarrit.

— Erdhët! — thashë sa për të thënë diçka.

Braçja shtrëngoi buzët dhe vështrimin ia nguli zjarrit. Pastaj uli kokën mbi gjoks dhe mori frymë thellë.

— Erdhëm, sikur do t'i jepnim gjë fëmijës, — tha pas pak, sikur bashkë me fjalët shkulte nga gjoksi copa mushkërie e brinjësh. Vështrimin ia hoqi zjarrit dhe ia nguli si gozhdë Llazit. M'u kujtua përsëri Stefoja. Me urdhrin e tij për të zbritur poshtë ishte dakord vetëm Lla-

zi. Mendova se do ta kishin kujtuar atë punë gjatë ditës dhe do të ishin grindur.

— Mirë erdhët? Tani u bë natë... vend i thepisur, — fola shpejt e shpejt.

Ai ngriti vështrimin nga unë. Dukej se ishte tërë inat.

— M'i hëngri veshët ky, — tha, sikur unë të mos kisha folur fare. — «Hajde që hajde të shkojmë, thoshte: Hajde se do të na zërë dëbora në mal.» Po... kam edhe unë faj. I thashë se sonte mund të bjerë dëborë dhe këtij iu cingërisën nervat. Dhentë ranë në bar të mirë. Pse ta hajë dëbora kullotën? Hëna tani del. Dita është e vogël. Nata e ftohtë. Ca e fillojnë kullotën vonë se mën-gjesi është më brymë, ca i sjellim shpejt dhe «na rroftë motra e burrit» pastaj. — I hodhi edhe një vështrim Llazit dhe heshti papritur.

Nuk kisha ç'thosha dhe, për të mos ngjallur ndonjë sherr të ri, zgjodha të udhës të shkoja në vathë. Dhe shkova. Menda shqerrat, zura mirë disa shtigje dhe u ktheva te zjarri. Ata i gjeta të dy kokulur.

— Shkojmë nesër dhe e hamë bashkë barin. — thashë, pa qenë i sigurt se thashë diçka të pjekur.

Braçja qeshi. Qeshi siç qesh vetëm ai: me kur-sim të madh, se mos i harxhohen buzët, dhëmbët...

— Nesër, the?! — më pyeti, por nuk priti përgjigje. — Thuaje edhe një herë, të bëhen dy. Nesër e gjën nuse Begezen, lum Braçja? — Fytyra i mori një pamje të atillë, thujse në të ishin strehuar përkohësisht ngrica, stuhi, erëra.

Pashë Llazin që u drodh.

— I thashë që të shkonte, — murmuriti ai, sikur t'i fliste vetes.

— Të hamë njëherë, pa shohim e bëjmë, — thashë për t'i qetësuar disi. U ngrita, mora torbat dhe nxora perj tyre taset prej plastike. Pastaj nxora tri kokrra qepë dhe ua lëshova përpara.

— Për tri-katër orë arrinim poshtë, — vazhdoi Llazi. Flaka e zjarrit luante me hijen e hundës së tij, duke ia çuar herë nga balli. herë nga veshët dhe herë nga faqet.

— Mbushja mirë këtij, se u lodh sot, — tha Braçja, — sa për ato që thotë, mos ia vër re. Aguridhe është dhe do të mësohet.

Darkën e hëngrëm fare pa folur. Gjatë kësaj kohe Braçja vështroi disa herë qiellin, kur nuk e shihte Llazi.

U ngrita për të larë taset. Diku, pas shpinës së Llazit, ngrita edhe unë vështrimin nga qielli. Yjet ishin ndezur shumë. Kur yjet ndizen në qiell, prishet moti. Këtë na e kishte treguar jeta shumëvjeçare në mal.

— Mos i laj enët, — urdhëroi Braçja. — Sonte do të gdhihemi te vatha. Merr nja dy urë, se do të ndezim zjarr. Dhentë duhen trembur me urë gjatë natës për të mos i mbuluar debora.

— Të kishim shkuar, — hungëroi Llazi.

Unë qëndroja në këmbë, me tase në dorë, si ata kamerierët që kanë ngatërruar tavolinën ose llojin e porosisë. Frynte erë e ftohtë dhe e mprehtë, si teh thike. Shenja të sakta debore.

— Lëmë Llazin këtu, — thashë.

Braçja më vështroi ashpër.

— Nuk i dashke të mirën, o Fotaq, — vërejti. — Sidoqoftë, jam unë me ju apo nuk jam,

mos e bëj tjetër herë këtë. Ndryshe është puna me një pjesëtar të familjes sate, megjithëse edhe për atë nuk ta fal shoqëria. E merr më qafë tjetrin. Kështu, Fotaq. Jeta çahet me gjoks, — tha këto fjalë, rrëmbeu dy urë zjarri dhe u nis për te vatha.

I lashë taçet në sofatin e sajuar me drurë. Futa nën sjetull transistorin, rrëmbeva edhe dy urë zjarri dhe eca pas tij. Pas meje vnte Llazzi, i futur i gjithi nën gunë. Ishte i ri, rreth 22-23 vjeç dhe nuk ishte mësuar me malin.

Zjarrin e ndezëm shpejt te dera e vathës. Drutë e shkarpat i kishte tharë cikna dhe ato kërcitnin sikur shpinin kockat. Zjarri filloi me njëherë të dërgonte shkëndija në qiell, si shkesë për t'i mbushur mendjen hënës, por ajo bënte naze, fshihej herë pas ndonjë druri ahu, herë pas ndonjë majëze mali.

Një vrundull ere, si ato që ngrenë pluhur në mes të rrugës, përzjeu flakët e zjarrit dhe trazoi hirin. Llazzi vështronte andej i zhytur në mendime.

— Të zihet shkalla e grykës dhe hajde zbrit, po ta mbajti, — tha ai, pikërisht atëherë, kur unë mendoja se nuk do të fliste më gjatë asaj nate.

— Kam frikën e hasëllit, — tha me merak Braçja, pa ua vënë veshin fjalëve të Llazit. — Ata të kryesisë raportojnë ndonjëherë në komitet sikur i kanë mbjellë hasëllet, por... ku i dihet ju kujtohet si ndodhi vjet? Për të qenë brenda me grurin, hëngrën tokë nga hasëllet.

— Nuk ma merr mendja ta kenë bërë pra-pë atë proçkë, — thashë i pasigurt. — Hëngrën dru njëherë dhe...

— Bëmë gabim që nuk u qëndruam vetë te koka.

— Iku ajo punë, o Braçe!

Ai mori orën nga xhepi dhe ia ktheu fushën nga flaka e zjarrit.

— Hape radion, — tha pastaj.

Radioja në fillim lëshoi disa vërshëllima, si ato të karkalecave të natës gjatë muajve të verës. Pastaj u krijua përshtypja sikur në të u përmbysën vagonë me hekurishte, derisa më në fund, pas çudirash të shumta, u dëgjua zëri i folëses sonë. Po jepeshin lajmet. Thoshte se në shumë ndërmarrje kishin plotësuar planet e njëmbëdhjetë muajve. Disa ndërmarrje e kishin mbyllur planin e gjithë vitit.

— Ne jemi mirë me planin. — tha Braçja, sikur në lajmet e Radio-Tiranës të ishte një boshllëk, të cilin duhej ta mbushte vetëm ai.

Pastaj radioja bëri disa herë piu-piu, u duk sikur u rrëzuan përsëri vagonë të tjerë me hekurishte të vjetra dhe u qetësua papritur. Pas pak u dëgjua një zë burri. Ai foli për luftën midis Iranit dhe Irakut, për ndërhyrje të superfuqive (kokën të hanë, tha Braçja këtë çast). në punët e brendshme të vendeve të tjera, për luftime të ashpra në Afganistan e Salvador, dhe për parashikimet gjeniale të Enver Hoxhës, të cilat po vërtetohen në Gjirin Persik, në Lindjen e Mesme, në Amerikën Latine, në Evropën plakë e deri në Ballkan.

— Ç'bëhet, o, ç'bëhet! — ia bëri Braçja, duke vështruar nga Llazi, me fytyrën tërë rrudha, sikur atë çast t'i ishin shképutur njëherësh nga trupi mëlçia e zezë, zemra, mushkëria. — Dhe ne kemi frikë nga dëbora, — përfundoi, duke lëvizur mbi të ndenjura.

Kur radioja filloi të fliste për ngritje çmimesh, zhytje në borxhe e krizë të çisa vendeve, zëri i folësit humbi pak, u duk sikur u ndesh me vagonët, që rifilluan rrokullisjen, derisa u dëgjua disi kthjellët një zë i huaj, që thoshte shpesh «viç-viç», dhe Braçja tha të mbyllej radioja.

— E morëm vesh. — shtoi me duf, — kot e kanë. Ti, Fotaq, do të çohesh pas meje për të trembur dhentë. Llazi do të çohet i treti. Hajt, mbështetuni, — tha pastaj e u mbështoll me gunë.

Nuk dija sa orë natë kishin kaluar. Këmbët po më mërdhënin. Më dukej sikur fytyrën ma ftohënin me akull dhe mbi sy më verbonin me dritë të fortë. Në një çast u ngrita rrëmbimthi. Guna ishte rënduar. Sytë mezi i hapja. Kur qerpikët ishin larguar pak nga njëri-tjetri, m'u përplas në sy një masë e madhe drite. Pas shpinës sime kërcitnin urët në zjarr. Braçja nuk ishte pranë zjarrit. Për një çast m'u duk sikur isha vërtet në ëndërr e po habitesha me veten, sepse po plakesha në mal e s'duhej të më ndodhte ashtu. Dikur, pas brinjave, u dëgjua një rrëshqitje dhe ktheva kokën andej. Braçja po kthehej nga vatha me dy urë zjarri në duar.

— Shpejt u ngrite, — vërejti sapo u afrova.

— Mërdhiva, — thashë dhe u drodha pak, sikur ai nuk më besonte me fjalë. Iu afrova zjarrit.

— Të mbulovala nja dy herë, po ti zbulohesh prapë. Po më Stefon ç'dreqin kishe?! U hëngre goxha me të. Lëre, dreqin, në punë të vet. Kjo e uruar filloi menjëherë dhe shtroi si e pangopur, sikur do t'i shkonte mali dhe do t'i mbetej merak.

-Breth, nesh zbritnin nga qielli me mijëra flutura. Disa prej tyre binin mbi zjarr, të ujëzuara.

— Si me inat e ka marrë, o Braçe!

— Ka qëndruar në pemë, — tha ai. — Do të bjerë tërë natën.

Llazi foli në gjumë dhe shtriu këmbët. Njëra iu fut në prush. Braçja ia largoi me kujdes dhe ia mbuloi me gunë.

— U lodh, — tha për të. — Nuk është djalë i keq, vetëm ka ca frikë, por do t'i shkojë dhe ajo!

— Ç'bëjnë shqerrat? — e pyeta.

— Aty i kam mbuluar me gunë, — tha ai dhe ndehu dorën përpara. Zëri i doli çuditërisht i butë.

— Fli ti tani, se i tremb unë dhentë, — iu luta.

Ai më vështroi një copë herë që poshtë vetullave të varura mbi sy.

— U mbështeta nja dy orë. Me copa. Tani m'u arratis gjumi, — tha.

Heshtëm një copë herë. Flokët e dëborës binin duke bërë një zhurmë shumë të lehtë, sa mezi dëgjohej. Zjarri hante me pangopësi të çuditshme drutë që i kishte hedhur Braçja. Llazi foli përsëri në gjumë. Braçja më vështroi në sy.

— Është i njomë, — thashë gati kot.

Ashtu kemi qënë të gjithë. — vërejti. Pastaj hodhi gunën pas shpine dhe u ngrit, sikur donte të pyeste edhe dhentë ç'mendim kishin për Llazin. Po nuk u largua. Nën flakërimën e zjarrit pa orën. Pastaj shtrëngoi buzët dhe futi orën në xhep.

U ngrit Llazi.

— Auu! — ia bëri, sapo pa dëborën.